

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему : «Проблема «цифрової» нерівності у світовій економіці та напрямки її розвитку»

Виконав: здобувач 2 курсу, групи МЕВ-2.1

спеціальності

292 «Міжнародні економічні відносини»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Хаджиогло А.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: Нестерова К.С., к.е.н., доц.

(прізвище та ініціали)

Одеса – 2022

АНОТАЦІЯ

Хаджиогло А.В. Проблема «цифрової» нерівності у світовій економіці та напрямки її розвитку.

Кваліфікаційна робота на здобуття вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса, 2022 р.

Актуальність теми роботи зумовлена розвитком цифровізації світової економіки, зростанням цінності таких ресурсів, як інформація та знання, розповсюдженням цифровізації на усі сфери життя. Такі суттєві зміни обумовили виникнення специфічної проблеми – цифрової нерівності, яка найбільш гостро постає у країнах, що розвиваються, та країнах з перехідною економікою, у тому числі в Україні.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз цифрової нерівності як глобальної соціально-економічної проблеми та особливостей її прояву в Україні.

Для досягнення зазначеної мети були визначені такі завдання:

1. Визначити сутність проблеми цифрової нерівності та причини її виникнення;
2. Проаналізувати вплив цифрової нерівності на структуру світової економіки;
3. Дослідити сучасний стан цифрової нерівності у світі;
4. Систематизувати заходи державних політик країн світу щодо усунення цифрової нерівності;
5. Виявити актуальний стан цифрової нерівності в Україні та сформулювати рекомендації щодо її подолання з урахуванням прогресивної світової практики.

Об'єкт дослідження: цифровізація світової економіки.

Предмет дослідження: соціально-економічні відносини цифрової нерівності в контексті цифровізації світової економіки.

Інформаційною основою роботи стали дані статистики, аналітичні огляди провідних міжнародних організацій, таких як ОЕСР, МВФ, Світовий банк тощо.

У роботі виявлені ключові підходи до визначення цифрової нерівності як у роботах вітчизняних, так і іноземних авторів, проаналізовані напрямки впливу цифрової нерівності на світову економіку, досліджений сучасний стан цифрової нерівності у світі, передусім в розрізі гендерної нерівності, нерівності у доходах та місця проживання. Також систематизовані заходи державних політик США, Великобританії, Франції та інших щодо усунення проблеми цифрової нерівності. З урахуванням прогресивної світової практики сформульовані рекомендації щодо усунення проблеми цифрової нерівності в Україні.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури з 69 найменуваннями, містить 19 рисунків, 6 таблиць. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінки без списку літератури.

1.1. Актуальність теми цифрової нерівності в Україні

Ключові слова: цифрова економіка, цифрова нерівність, цифровий розрив, цифровізація світової економіки, інформаційно-комунікаційні технології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ЗМІСТ

стор.

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	5
1.1. Підходи до визначення цифрової нерівності.....	5
1.2. Вплив цифрової нерівності на структуру світової економіки.....	25
1.3. Соціально-економічні критерії інформаційного суспільства.....	37
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	43
2.1. Сучасний стан цифрової нерівності у світі	43
2.2. Світова практика регулювання цифрової нерівності.	53
2.3. Перспективи розвитку цифрової економіки на засадах рівності.....	63
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМА ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ І ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	70
3.1. Актуальний стан цифрової нерівності в Україні.....	70
3.2. Рекомендації щодо подолання проблеми цифрової нерівності в Україні.....	82
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз цифрової нерівності як глобальної соціально-економічної проблеми та особливостей її прояву в Україні.

Для досягнення зазначеної мети була встановлена така задача:

1. Визначити сутність проблеми цифрової нерівності та причини її виникнення;
2. Проаналізувати вплив цифрової нерівності на структуру світової економіки;
3. Дослідити сучасний стан цифрової нерівності у світі;

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агамірзян І. Світовий досвід реалізації концепції електронного уряду. URL: <http://www.microsoft.com/Ukraine/Government/Analytics/WorldExperience/Default.aspx> (дата звернення: 15.09.2022).
2. Аніщенко О.В. Інформаційна нерівність у сучасному суспільстві. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. матеріалів III міжнародної наук.-практ. конф. К.; Львів: ЛДУ БЖД, 2012. Вип. 3, ч. 1. С. 100-103.
3. Аргеліч С. Яка ціна цифрової нерівності для України. І як її можна подолати. URL: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1383618-яка-cina-cifrovoi-nerivnostidlya-ukrayini>. (дата звернення: 15.09.2022).
4. Білоусов Є.М. Глобалізаційні виклики та їх подолання в контексті забезпечення економічної безпеки держави. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Bilousov.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).
5. Водянка Л. Д., Харовська А. В. Вплив цифрової економіки на тенденції сучасного ринку праці. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9889> (дата звернення: 15.09.2022).
6. Гасимов Р. Цифрова нерівність в Україні як проблема державного управління. *Публічне урядування*. 2017. № 1 (6). С. 43-52.
7. Горохова Т.В. Вплив розвитку цифрових технологій на поведінку споживачів. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2021. Вип. 4. С. 45-54.
8. Грицевич В.С. Інформатизація суспільства як соціально-географічний виклик XXI століття. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).

9. Даньків В. В. Вплив електронної комерції на ринок праці в контексті розвитку цифрової економіки. *Академічні візії*. 2022. № (8-9). С. 39–47.
10. Демченко С.А., Дмитренко О.В. Природа нерівності та економічне зростання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 7-11.
11. Довбенко М.В. Епоха сучасного економічного зростання С. Кузнеця. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2011. № 1 (4). С. 3 – 9.
12. Довжук І. Цифрова нерівність в інформаційному суспільстві. *Society. Document. Communication*. «Соціум. Документ. Комунікація». 2022. № 14. С. 233-252.
13. Дубов Д. В., Ожеван М. А. Створення в Україні «Фонду цифрової солідарності» як перспективний напрям подолання внутрішнього цифрового розриву: Аналітична записка. Нац. ін-т стратег. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1157/articles/496/>. (дата звернення: 15.09.2022).
14. Єршова О. Л. Чинники подолання цифрової нерівності: світовий досвід та можливості для України. *Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем*. 2016. Вип. 21. С. 106–115.
15. Електронна комерція. URL: file:///C:/Users/ZenBook/Downloads/e-commerce_report_final.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
16. Жінки в ІТ: портрет, кар'єра і зарплата. Аналітика. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-woman-2020/> (дата звернення: 15.10.2022).
17. Канівець Б. А. Спосіб дії понять «виклик» і «відповідь» в історіософії А. Тойнбі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2008. № 42. С. 3-7.

18. Лобовікова О.О. Інформаційна нерівність як соціологічна проблема: автореф. дис... канд. соціол. наук: 22.00.04. Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. Х., 2007. 22 с.
19. Маркіна І.А., Калініченко О.В., Лесюк В.С. Економічна нерівність: світовий досвід та особливості в Україні. 2019. URL: <http://ujae.org.ua/ekonomichna-nerivnist-svitovuj-dosvid-ta-osoblyvosti-v-ukrayini/> (дата звернення: 15.09.2022).
20. Масян А. Інформаційне суспільство та глобальні проблеми сучасності. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 22 (1). С. 44 – 49.
21. Міжнародна спілка електров'язку: сайт. URL: <https://www.itu.int/en/Pages/default.aspx> (дата звернення: 15.09.2022).
22. Миськевич Т. Цифрова нерівність у сучасному суспільстві: український вимір світових тенденцій. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2019. № 3. С. 87–107.
23. Над «цифровою» прірвою. URL: https://zn.ua/ukr/business/nad_tsifrovoyu_prirvoyu.html (дата звернення: 15.09.2022).
24. Нерівність та економічне зростання. URL: <https://sg-sofia.com.ua/nerivnist-ta-ekonom-zrostannya> (дата звернення: 15.09.2022).
25. Опалько В.В. Соціально-економічна нерівність і формування нової парадигми інклюзивного розвитку в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38(2). С. 63 – 69.
26. Організація Об'єднаних Націй: сайт. URL: <https://www.un.org/en/> (дата звернення: 15.09.2022).
27. Пандемія нерівності та глобальних викликів. URL: https://zn.ua/ukr/international/pandemiya-nerivnosti-ta-globalnih-viklikiv-344239_.html (дата звернення: 15.09.2022).

28. Полудяктова О.В., Матюк Т.В. Людський капітал як чинник інституціональної трансформації економіки. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 39. С. 15 – 18.
29. Проскурніна Н., Бестужева С., Козуб В. Аналітичні аспекти дослідження поведінки споживачів в умовах цифровізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1149> (дата звернення: 15.09.2022).
30. Ржевська Н.Ф. Стратегічні прогнози щодо подолання інформаційної нерівності в умовах глобалізації. URL: <file:///C:/Users/ZenBook/Downloads/alexi,+4.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).
31. Рокоча В.В., Одягайло Б.М., Терехов В.І. Глобальна економіка: парадигми та парадокси розвитку: монографія. К.: Університет економіки та права "КРОК", 2017. 314 с.
32. Сашук Г.М. Д. Белл про інноваційний характер постіндустріального суспільства. *Вісник Донецького національного університету ім. В. Стуса*. 2021. № 6. С. 9 – 13.
33. Світовий Банк: сайт. URL: <https://www.worldbank.org/en/home> (дата звернення: 15.09.2022).
34. Сіленко А. Цифрова нерівність як глобальна соціально-політична проблема. *Політичний менеджмент*. 2006. № 3. С. 51 – 61.
35. Січкаренко Г., Зленко А., Стоян Т., Кучера Т., Євтушенко Н. Інформаційна нерівність як передумова соціально-економічної диференціації суспільства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5(40). С. 446–453.
36. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар. Київ : Академія, 2003. 252 с.
37. Стойко І., Горбачевський Р. Теорія економічного зростання Нобелівського лауреата Саймона Кузнеця. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60816845.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).

38. Структурні трансформації у світовій економіці: виклики для України. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_svit_ecovom_Annotation.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
39. Суліма Є.М. Джерела глобальної соціальної нерівності та шляхи подолання поляризації глобального суспільства. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8199/Sulima_Dzherela_hlobalnoi.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
40. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
41. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. К. : НАУ, 2022. 200 с.
42. Що таке порочне коло бідності і як з нього вийти? URL: <https://uaeu.top/tsikave/shcho-take-porochne-kolo-bidnosti-i-yak-z-nogo-vijti.html> (дата звернення: 15.09.2022).
43. Aissaoui N. The digital divide: a literature review and some directions for future research in light of COVID-19. 2021. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/GKMC-06-2020-0075/full/html> (дата звернення: 15.09.2022).
44. Deineko L., Hrebelyuk O., Zharova L., Tsyplitska O. and Grebeniuk N. Digital divide and sustainable development of Ukrainian regions. *Problems and Perspectives in Management*. 2022. № 20(1). P. 353-366.
45. Digital Divide: The 3 Stages. URL: <https://www.nngroup.com/articles/digital-divide-the-three-stages/> (дата звернення: 15.09.2022).
46. Digital Divide| Middle Classes Undergoing Transformation in a Digitizing World. URL: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3074> (дата звернення: 15.09.2022).

47. Digital Divide: The Technology Gap between the Rich and Poor. URL: <http://www.digitalresponsibility.org/digital-divide-the-technology-gap-between-rich-and-poor> (дата звернення: 15.09.2022).
48. Dijk V., A.G.M J. Digital Divide Research, Achievements and Shortcomings. URL: https://www.researchgate.net/publication/241880596_Digital_Divide_Research_Achievements_and_Shortcomings/citation/download (дата звернення: 15.09.2022).
49. Forbs. The Global 2000. URL: <https://www.forbes.com/lists/global2000/?sh=221a7a7f5ac0> дата звернення: 15.09.2022).
50. Global Multidimensional Poverty Index 2021. URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents//2021mpireportenpdf.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).
51. How many people have smartphones. URL: <https://www.oberlo.com/statistics/how-many-people-have-smartphones> (дата звернення: 15.09.2022).
52. Hyun H. Son. Pro-Poor Growth: Concepts and Measures. URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/29865/tn-22-pro-poor-growth.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).
53. Internet access. URL: <https://ourworldindata.org/internet> (дата звернення: 15.09.2022).
54. Number of internet and social media users worldwide as of July 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/> (дата звернення: 15.09.2022).
55. OECD: site. URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення: 20.09.2022).
56. Philip L., Cottrill C, Farrington J., Williams F., Ashmore F. The digital divide: Patterns, policy and scenarios for connecting the 'final few' in rural areas (дата звернення: 15.09.2022).

communities across Great Britain. *Journal of Rural Studies*. 2017. № 54. С. 386 – 398.

57. Poverty trends: global, regional and national. URL: <https://devinit.org/resources/poverty-trends-global-regional-and-national/> (дата звернення: 15.09.2022).

58. Pritchett L. Can Rich Countries be Reliable Partners for National Development. *Journal of International Relations and Sustainable Development*. 2015. Vol. 2. 11 p.

59. Sanders C.K., Scanlon E. The Digital Divide Is a Human Rights Issue: Advancing Social Inclusion Through Social Work Advocacy. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7973804/> (дата звернення: 15.09.2022).

60. Srinuan Ch., Bohlin E. Understanding the digital divide: A literature survey and ways forward. URL: <https://www.econstor.eu/obitstream/10419/52191/1/672623358.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).

61. The Price of Inequality by Joseph Stiglitz. URL: <https://www.theguardian.com/books/2012/jul/13/price-inequality-joseph-stiglitz-review> (дата звернення: 15.09.2022).

62. The Digital Divide among the Rural and Urban Students: An Exploration. URL: https://www.researchgate.net/publication/329842097_The_Digital_Divide_among_the_Rural_and_Urban_Students_An_Exploration (дата звернення: 15.09.2022).

63. Total deal value of technology industry mergers and acquisitions (M&A) worldwide. URL: <https://www.statista.com/statistics/511155/worldwide-technology-industry-mergers-acquisitions-total-deal-value/> (дата звернення: 15.09.2022).

64. Trends in the Information Technology sector. URL: <https://www.brookings.edu/research/trends-in-the-information-technology-sector/> (дата звернення: 15.09.2022).

65. Van Deursen A., van Dijk J. The digital divide shifts to differences in usage. *New Media and Society*. 2014. № 16 (3). С. 214–242.
66. Van Deursen A., van Dijk J. The first-level digital divide shifts from inequalities in physical access to inequalities in material access. *New Media and Society*. 2019. № 16 (3). С. 507–526.
67. Watch Out for Smartphone Users. URL: <https://www.statista.com/chart/1744/watch-out-for-smartphone-users/> (дата звернення: 15.09.2022).
68. World Poverty Clock. URL: <https://worldpoverty.io/map> (дата звернення: 15.09.2022).
69. Yoneji Masuda on the Information Society. URL: <https://newlearningonline.com/new-learning/chapter-3/productive-diversity-towards-new-learning/yoneji-masuda-on-the-information-society> (дата звернення: 10.10.2022).